

coalitie tegen de honger
coalition contre la faim

SEMINARIE - APRIL 2017

Hoe kan België bijdragen aan de verwezenlijking van SDG 2 - honger de wereld uitbannen?

Overleg met diverse actoren in een context in beweging

Hoe kan België bijdragen aan de verwezenlijking van SDG 2 - Honger de wereld uitbannen?

Overleg met diverse actoren in een context in beweging

Honger beëindigen, voedselzekerheid en verbeterde voeding bereiken en duurzame landbouw promoten tegen 2030, is één van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) die in september 2015 werden aangenomen door de internationale gemeenschap. Deze SDG's vormen een belangrijk politiek kader, zeker ook voor ontwikkelingsactoren. De Coalitie tegen de Honger (CTH) is dan ook tevreden dat België zich volop engageert om deze doelstellingen te realiseren. De CTH onderstreept al jaren dat de realisatie van het recht op voedsel een dwingende verplichting is, die het noodzakelijk maakt ons te interesseren voor rurale ontwikkeling. Het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen vraagt een gezamenlijke inzet en verantwoordelijkheid van alle actoren: boeren, beleidsmakers, privésector en civiele samenleving. Het is daarom fundamenteel te vertrekken vanuit een holistische visie en acties te ontwikkelen die elkaar aanvullen en versterken. De CTH organiseerde in dit kader in april 2017 het seminarie: "Hoe kan België bijdragen aan de verwezenlijking van SDG2 - honger de wereld uitbannen? Overleg met diverse actoren in een context in beweging." Dit document is een samenvatting van de belangrijkste leerpunten, conclusies en aanbevelingen van het seminarie.

INLEIDING

De Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling is in vele opzichten baanbrekend en ambitieus maar noopt toch ook tot voorzichtigheid. De belangrijkste uitdagingen zijn: de zwakke verankering van de mensenrechten; het discours van inclusiviteit *-leave no one behind-* in contrast met beslissings- en opvolgingsprocessen die weinig inclusief zijn; de privésector als zaligmakende oplossing zonder de nodige omkadering en regulering; de illusie dat alles becijferd kan worden met het risico dat beleid zich op indicatoren toespitst zonder de structurele oorzaken aan te pakken; het huidige economische groeimodel blijft overeind terwijl het sociaal en ecologisch onhoudbaar is.

Tegelijk moeten we als civiele samenleving dit internationale akkoord over duurzame ontwikkeling optimaal benutten. Het is politiek té belangrijk en biedt mogelijkheden om onze eisen te versterken. De preambule van de Agenda 2030 verklaring benoemt het realiseren van de mensenrechten van ieder mens én hun ondeelbaarheid. De realisatie van het recht op voedsel, ofschoon in se afwezig in SDG2-zero hunger maakt dus wel degelijk deel uit van de verplichtingen van alle staten onder de *Sustainable Development Goals*.

DE RECHTENBENADERING

UEen van de grootste tekortkomingen van de SDG's is dat ze geformuleerd zijn in termen van noden eerder dan rechten. Gelukkig stellen zowel het Europese als het Belgische ontwikkelingsbeleid het bevorderen van de mensenrechten centraal. Een rechtenbenadering beoogt tegelijkertijd de versterking van de capaciteiten van rechtenhouders én plichtendragers en biedt daarom meer kans op duurzame resultaten dan een aanpak die enkel betracht een antwoord te bieden op noden. De SDG's moeten de mensenrechten beter integreren zowel bij de conceptie als bij de opvolging van interventies.

Vertaalt naar SDG2-zero hunger vertrekt de rechtenbenadering van het principe dat armoede en discriminatie, de echte oorzaken van honger zijn, en niet zozeer het gebrek aan voedsel (Amarthya Sen). De focus kan dus niet enkel op productieverhoging liggen. Er is nood aan een inclusieve aanpak waarbij het geheel van de getroffen bevolking (**participatie**), en in het bijzonder de meest kwetsbaren (**non-discriminatie**), betrokken wordt bij de uitwerking, uitvoering en evaluatie van het ontwikkelingsbeleid. Deze aanpak wordt met succes

toegepast in het Comité voor Wereldvoedselzekerheid (CFS) van de FAO en verdient navolging.

Het is belangrijk dat de politieke engagementen worden opgevolgd en dat de uitvoering van richtlijnen als de *Voluntary Guidelines* van het CFS onderdeel uitmaken van monitoring- en evaluatiesystemen (**verantwoording**). Voor heel wat SDG's leveren de mensenrechten-instituten van de Verenigde Naties vandaag al kwalitatieve en kwantitatieve opvolging. Staten moeten rekening houden met hun opmerkingen, informatie en advies.

Bovenstaande en andere basisprincipes van een mensenrechtenbenadering worden gebundeld in het Engelse acroniem PANTHER: participatie, verantwoording, non-discriminatie, transparantie, menselijke waardigheid, emancipatie, rechtsstaat.

GENRE

Indien we SDG 2-*zero hunger*, willen realiseren is het essentieel om onder andere SDG 5 – *gender equality* waar te maken. En vice versa.

In de meeste ontwikkelingslanden vervrouwelijkt de landbouw. Omdat mannen wegtrekken om elders werk te zoeken, omdat jongeren geen toekomst meer zien in de landbouw, omdat vrouwen meer taken op zich nemen. Het is daarom essentieel dat vrouwen dezelfde rechten krijgen als mannen op toegang tot landbouwgrond, krediet en kennis. Daartoe moeten ook mannen betrokken worden bij initiatieven die gendergelijkheid beogen. Wanneer men erin slaagt de machtsstructuren binnen het gezin te veranderen naar meer gezamenlijke beslissingen, komt dit ook de voedselzekerheid ten goede. Tegelijkertijd is het cruciaal om er in alle interventies over te waken dat de werklust voor vrouwen beheersbaar blijft. Veel initiatieven die verhoogde financiële onafhankelijkheid van vrouwen beogen, vragen een tijds- en energie investering die het vrouwen fysiek en mentaal onmogelijk maakt de zorgende en andere taken te combineren. Een aanpak die teveel focust op productieverhoging voor economische groei riskeert vrouwen nog meer onder druk te zetten. Daarom is het essentieel om in een waardeketenbenadering van bij de aanvang, het geheel van de keten op het criterium –werklust- te beoordelen.

Voldoende beschikbaarheid van voedsel komt gendergelijkheid ten goede. Het brengt mannen en dus werkracht terug naar het platteland. Er is vaak minder gender gerelateerd geweld in een huishouden waar men niet moet vechten tegen de honger. Voldoende voedsel geeft vrouwen meer tijd en ruimte om zich te organise-

De rechtenbenadering in de praktijk: Marius Dia van CNCR, Conseil national de concertation et de coopération des ruraux, een koepel van boerenorganisaties uit Senegal: «Door het toepassen van de verschillende PANTHER principes zijn we erin geslaagd betere resultaten te behalen, zowel met betrekking tot productieverhoging als op vlak van voedselzekerheid en inclusiviteit».

ren voor sociale en economische activiteiten, die op hun beurt de maatschappelijke positie van vrouwen binnen het gezin en in de gemeenschap versterken.

ONTWIKKELINGSMODEL – EEN HOLISTISCHE VISIE

SDG2 kan niet los gezien worden van de andere 16 SDG's. Cherry picking tussen de SDG's is geen optie. De Agenda 2030 moet als één geheel worden beschouwd, wil men werkelijk duurzame verandering realiseren. Voedselzekerheid, bijvoorbeeld, wordt beïnvloed door andere SDG's: duurzame steden en gemeenschappen, klimaatactie, leven op het land, verantwoorde consumptie en productie, ongelijkheid verminderen, gendergelijkheid, ...

Het is dus noodzakelijk om een holistische visie te ontwikkelen op het probleem en rekening te houden met de impact van alle SDG's en hun onderlinge verbondenheid, bij het uitwerken van een oplossing. Dit onderlijnt het grote belang van beleidscoherentie. Beleidscoherentie staat ingeschreven in de Wet op ontwikkelingssamenwerking van 19 maart 2013, maar de realisatie hapert op allerlei vlakken, zowel op niveau van de Belgische politiek als op regionaal (Europees) en internationaal niveau. Agenda 2030 nodigt ons uit tot een globale aanpak. Dit noopt tot meer en betere beleidscoherentie.

Tegelijkertijd moeten we kritisch blijven ten aanzien van een aanpak die "ontwikkeling" gelijkstelt aan het oude model van economische groei. Een model dat ongelijkheid in de hand werkt. Meer nog, dit model kan, op de langere termijn, noch duurzaam, noch leefbaar, noch winstgevend zijn gezien de negatieve effecten ervan op mens en milieu.

Om voedselzekerheid te realiseren, is een alternatief voor het dominante model voor handen: agroecologie biedt een antwoord op verschillende uitdagingen: economische, sociale, ecologische en culturele en draagt zo dus bij aan de realisatie van verschillende SDG's. De CTH ondersteunt de verderzetting van participatief onderzoek naar duurzame voedselsystemen en promoot deze inclusieve en holistische aanpak.

« Echt duurzame landbouw, die een valabel antwoord biedt op klimaatverandering, is agroecologisch » - Emile Frison – IPES Food

---

Allerlei hindernissen belemmeren een grootschalige omvorming van de bestaande voedselsystemen, maar de kern van het probleem ligt in onevenwichtige machtsrelaties : tussen Noord en Zuid (global), tussen mannen en vrouwen, tussen de kleinschalige landbouw en de agrovoedselindustrie. We kunnen de SDG's niet realiseren zonder remediëring voor deze ongelijke verhoudingen.

Mensen in ruraal gebied

Meer dan 80% van de mensen in armoede en zij die honger lijden, leven op het platteland. Voor de FAO is het duidelijk: we moeten de politieke wil opbrengen om te investeren in de juiste actors of change- : kleinschalige boeren, familiale landbouwers, plattelandsvrouwen, vissers, inheemse gemeenschappen en andere kwetsbare of gediscrimineerde groepen. Dit zijn de echte rechtheouders van het recht op voedsel. De politieke belofte van Agenda 2030 is –Leave no one behind- iedereen mee, en zeker de meest kwetsbaren, vandaag en voor toekomstige generaties. Deze rechtheouders worden vaak vertegenwoordigd door boerenorganisaties of organisaties die producenten verenigen. Het zijn deze organisaties die het best het recht op voedsel kunnen verdedigen: ze staan dicht bij de plattelandsbevolking, werken inclusief, verlenen essentiële diensten aan hun leden, nemen de rol op van vakbond van de werkers in de voedselproductie en bevragen politici op hun beleid.

De privésector

In een rechtenbenadering zijn ook de actoren uit de privésector gebonden rechten te respecteren en te realiseren. Het is daarom belangrijk die privésector actoren te identificeren die het best geplaatst zijn om honger en ondervoeding te bestrijden. Tevens is het belangrijk een regelgevend kader te definiëren voor de privésector dat toelaat het recht op voedsel van personen – zeker ook in landelijk gebied - te beschermen.

Het is belangrijk de rol te erkennen van de lokale privésector, de spelers uit de sociale en solidaire

economie en de familiale landbouwers want het zijn deze actoren die de rechtenhouders verenigen:

- KMO's zijn de werkmieren van de privésector en zijn daarom een belangrijke potentiële partner voor samenwerking. Zij dragen in belangrijke mate bij tot lokale economische ontwikkeling en de creatie van werkgelegenheid
- Privésector initiatieven die volgens de principes van sociale en solidaire economie worden uitgevoerd, verdienen bijzondere ondersteuning. Deze principes zijn: een primair sociale doelstelling, participatie en democratisch bestuur, autonomie en, mensen en werk primeren op winstmaximalisatie.
- Bijzondere aandacht moet tenslotte gaan naar kleinschalige landbouwers via ondersteuning van duurzame familiale landbouw. De verenigingen van producenten en boerenorganisaties promoten duurzame en leefbare projecten, die ondersteuning verdienen en versterkt kunnen worden.

Overheden

Als plichtendragers hebben zij de verantwoordelijkheid om de mensenrechten te respecteren, beschermen, en realiseren. Dit houdt in dat staten moeten afzien van acties die mensenrechten kunnen schaden en dat ze ervoor moeten zorgen dat de rechten van de rechtenhouders zijn gegarandeerd. Het is hun taak een regulerend kader uit te werken en te zorgen dat regels en verdragen worden gerespecteerd door alle actoren, ook deze uit de privésector. Het gaat dan onder meer over landrechten, vrouwenrechten, waardig werk, toegang tot lokale markten, tot infrastructuur en tot financiële dienstverlening.

Alle overheden, alle types en op alle niveaus (lokaal, regionaal, nationaal, internationaal), hebben de verplichting om de SDG's te realiseren met respect voor de mensenrechten.

Staten, waaronder België, hebben ook extraterritoriale verplichtingen. Zij moeten erover waken dat hun beleid en acties (of inacties) geen negatief effect hebben op de rechten van de burgers van andere staten. Mogelijke voorbeelden zijn het beleid rond investeringen, handel, ontwikkelingssamenwerking, klimaat of nog via engagementen in internationale instellingen waarbij steun wordt verleend aan activiteiten van de privésector, waaronder de transnationale bedrijven. Bovendien

hebben overheden de verplichting ervoor te zorgen dat private actoren, waaronder bedrijven, waarop ze invloed kunnen uitoefenen de mensenrechten in andere landen niet schaden. Staten moeten bovendien samenwerken om een internationale omgeving te creëren die mensenrechten stimuleert.

CONCLUSIES

De onderlinge verwevenheid van de SDG's kwam sterk naar voor. Het realiseren van SDG2, *zero hunger*, is nauw verbonden met de realisatie van de overige SDG's. Sommige SDG's, zoals Geen armoede (1), Gendergelijkheid (5), Ongelijkheid verminderen (10), Verantwoorde consumptie en productie (12), Klimaatactie (13) of Leven op het land (15) zijn noodzakelijk om ook SDG 2 te realiseren en vice versa. Dit impliceert dat ook de Belgische beleidskeuzes **coherent moeten zijn met de rechtenbenadering** en het geheel van de duurzame dimensies zoals ze vandaag gegroepeerd zijn **in de 17 SDG's**.

Agenda 2030 heeft enkel kans op slagen indien de fundamentele kwestie van de onevenwichtige machtsrelaties ook wordt aangepakt, en dit op alle niveaus: tussen mannen en vrouwen, tussen Noord en Zuid, tussen kleine producenten en grote ondernemingen. De Belgische ontwikkelingssamenwerking onderschrijft met haar engagement onder Agenda 2030 een visie die meer rechten wil geven aan de meest kwetsbaren en verantwoording aan hen is verschuldigd. Het is daarom ook essentieel deze **doelgroep centraal te stellen in de opvolgingsmechanismen voor de SDG's**.

Het **participatieve model** van het CFS en andere voorbeelden zoals de participatieve opvolging van Finland's duurzaamheidsagenda, verdienen navolging in het Belgische beleid. Rechthebbenden (zoals vertegenwoordigers van kwetsbare gemeenschappen, kleinschalige voedselproducenten, vrouwen, inheemse volkeren, mensenrechtenorganisaties en civiele samenleving), en plichtendragers (ministeries, kabinet, Enabel, parlement), eventueel bijgestaan door onderzoeksinstituten, dienen allen betrokken te worden bij het opvolgingsproces van de Agenda2030, van de nieuwe Strategienota landbouw en voedselzekerheid en van de mechanismen voor beleidscoherentie.

©Raymond Dakoua voor Dierenartsen Zonder Grenzen / Vétérinaires Sans Frontières

CONTACTEN

Deze nota werd voor de Coalitie tegen Honger opgesteld door:

- **Thierry Kesteloot**
- **Hanne Flachet**
- **Katelijne Suetens**

www.coalitetegendehonger.be
info@coalitioncontrelafaim.be